

Tanszékvezetői beszámoló a Kari Tanács számára 2011-2020

A Középülettervezési Tanszék vezetésére 2011-ben kaptam megbízást, ezt követően három ciklusban kilenc éven át vezettem a tanszéket. Megbízatom lejárt és nem hosszabbítható meg, ezért beszámoló a teljes tanszékvezetői periódusomra kiterjed. Kilenc év eseményeit, változásait tételesen felsorolni nem kívánom, hiszen ezt jórészt korábban már megtettem, a keretek szűkössége miatt inkább rövid, tömör, átfogó jellegű számadást készítek. Három, számomra kiemelten fontos szempontot választottam ki.

1_ A tanszék szellemi és fizikai állapota

A "közép tanszék" sokak megkülönböztetett figyelmét élvezte megalakulása óta. Professzorai és vezető oktatói amellel hogy komoly rangot adtak ennek a szellemi közösségnek, kialakítottak egy inspiráló humánus légkört. Ehhez a tanszékhez tartozni, vezetőjének lenni felelősséggel járó nagy megtiszteltetés. Minden lépésemnek ennek tudatában tettem, döntéseimet a közösségi célok szem előtt tartásával hoztam. Most eljött az ideje, hogy ezt a felelősséget átadjam. Nem ért váratlanul a pillanat, valójában módszeresen erre készültem évek óta. Ez is a tanszék hagyománya: mindig is nagyon tudatosan tervezte munkatársainak és vezetőinek kiválasztását. Ennek következtében ma a Középülettervezési Tanszék kitűnően kvalifikált, karakteres egyéniségekből álló mégis egységes társaság, amely mögött egyre gyarapodó alumni közösség áll. Komoly sikerként élem meg hogy ezt a képességet meg tudtuk őrizni annak ellenére, hogy közben súlyos veszteségeket is szenvedtünk. A fiatalon elhunyt Marosi Bálint és Tatár Balázs fájó hiányt hagytak maguk után a tanszéken is.

Ma a tanszék valamennyi aktív státuszban lévő oktatója rendelkezik tudományos fokozattal, ketten habilitált egyetemi tanárok. Munkatársaink három akadémia tagjai között is ott vannak. A közösség igen jelentős szellemi tartalékait jelzi, hogy tanítványaink számos tanszék és más egyetem vezető oktatói itthon vagy külföldön. Jelenlegi oktatóink és professor emeritusaink nevéhez nyolc Ybl-díj és három Kossuth-díj kötődik - csak hogy a legrangosabb elismerésekre utaljak.

A munkahelyi környezet minőségi javítása az egyik első, alapvető vállalásom volt. Állandó anyagi és szervezési gondokkal küszködve elértük, hogy kilenc év alatt három lépésben teljesen megújult a tanszék. Sokkal többről van itt szó mint műszaki felújításról. Az 1968-ban történt átépítés szellemiségében (nyitott tanszék, folyosói vitrin) közösségi tereket alakítottunk ki, korábbi privát munkaszobák összenyitásával sokoldalúan használható konferenciatermet hoztunk létre, újragondoltuk a könyvtár téri helyzetét. Ha korlátozott mértékben is, de bevezettük a műtermi oktatást.

Önazonosságunk megőrzése, közösségi tudatunk erősítése szempontjából meghatározó volt a "közép 70" eseménysorozat, amely a hetvenes évek tanszéket ünnepelte. Konferencia, kiállítás a Múcsarnokban, alapjaiban megújult honlap és kiteljesedő alumni - ezek a hozadécai. Számomra kiemelt jelentősége van a "középületek közvetlen közelségben" című magyar/angol nyelven megjelent kötetnek (szerk. Somogyi Krisztina - Klobusovszki Péter), mely a 2004-ben kiadott tankönyv (szerk. Cságoly Ferenc) mai megfelelője és ami dokumentálja a tágabb oktatói közösséget foglalkoztató huszonegyedik századi kérdéseket.

2_ Alkotás és oktatás viszonya

A sors úgy hozta, hogy két jelentős világválság között kellett vezetnem egy olyan közösséget, melyben az alkotás és oktatás szimbiózisa mindig is megkülönböztetett figyelem középpontjában állt. Ez a hitelesség előfeltétele, hiszen az alkotói tapasztalatból formálható a hallgatókkal megosztható tananyag. Ez az iskola alapja és a tanszék hagyománya.

A 2008-ban kirobbant gazdasági világválság azonban (az egyetem költségvetési keretének folyamatos csökkenése mellett) két-három év alatt alaposan átrendezte az építészeti praxist. Elmaradó megbízások, tervpályázatok hiánya, leállított tervezési-építési folyamatok sora fémjelzi ezt az időszakot. Ebben a helyzetben kölcsönös előnyöket keresve megpróbáltuk újragondolni a magánpraxis és a tanszék együttműködésének lehetőségeit. Visszatekintve megállapítható, hogy ez a lépés hozott mérsékelt sikereket, a működési modell azonban elsősorban az intézmény nehézsége és a megrendelői környezet eltérő szemlélete miatt életképtelenné bizonyult. Tanszéki munkatársak és tanítványok együttműködésében mégis elkészült két nagy pályamű nemzetközi tervpályázatra, valamint két huszonégy tantermes érdi iskola terve, ami azóta az építés fázisába jutott.

Az oktatásban egyre nagyobb gyakorisággal jelentek meg tanszéki kutatási témák, melyeket igyekeztünk a tananyaghoz kapcsolni. Hallgatóink sikerei hazai és nemzetközi díj-pályázatokon kivételesen örömteliek. Ugyanakkor folyamatosan szembesülnünk kell a képzési terv zsúfoltságából eredő nehézségekkel, de ez már az átvezet a harmadik témakörbe és egy bizonytalan jövőbe, amit a koronavírus világjárvány még nem ismert következményei alakítanak.

3_ A kari jövő

Tanszékvezetőként is, de a Műegyetem professzoraként különösen indokolt megemlítenem a kari jövő kérdését, mert felelősséget érzek ez iránt. Alakítására kezdettől fogva rendkívül nagy energiákat fordítottam, ami gyakran a tanszéki munka és az egyéni építészeti feladatok rovására ment. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy az a munka, számtalan kezdeményezés amit néhány tanszékvezető társammal és kollégámmal közösen végeztünk, semmilyen eredményt nem hozott. Mindez jól dokumentált formában az utókor számára megmarad, de a jelenre és a közeljövőre számottevő hatással nincs. Személyesen is frusztrál ez a tény, mert úgy érzem negyven éves oktatói tapasztalatommal, elért eredményeimmel sem tudtam érdemben hozzájárulni ahhoz, hogy a kar felszabadultabb, rugalmasabb és társadalmi-környezeti szempontokra nyitottabb, ezáltal sikeresebb lehessen. Ezt veszteségként élem meg.

Vannak azért örömeim is ebben a sikertelenségben. Ilyen a Hauszmann-díj, aminek alapítását 2001-ben kezdeményeztem az akkori dékánál és ami 2003 óta folyamatosan létezik, mi több az egyik legrangosabb elismerés lett. A kari támogatás közös akaratot jelez és ez felemelő érzés, miként az is hogy immár majd másfél évtizede a díj kurátora lehetek. Ilyen öröm az Építőművészeti Doktori Iskola is, melyet öt éve vezetek. Ez alatt az idő alatt látványosan megnövekedett a DLA fokozatszerzések száma, a habilitációk egyetemi tanári kinevezésekhez vezettek. És hogy miként kerül egy tanszékvezetői beszámolóba ez a két kari hivatkozás? Akárhogy is, de mindannyian egy közösség vagyunk, melyben a résztvevők kohézióját feladatvállalásaink, együttműködéseink fémjelzik. Amit az egyén tesz az a közösség is kihat, érdemeink, mulasztásaink is közösek.

Köszönettel tartozom sokaknak az elmúlt kilenc év közös munkájáért. Mindenek előtt a Középülettervezési Tanszék valamennyi jelenlegi és volt munkatársának, meghívott oktatójának, professzor emeritusának, a titkárságnak. A Kar arra érdemes vezetőinek, tanárainak, munkatársainak. És nem utolsó sorban (sőt bizonyos értelemben elsőként) az építész hallgatóknak és doktoranduszoknak. Köszönöm.

Budapest, 2020.05.13.

Balázs Mihály
Kossuth-díjas építész, egyetemi tanár
Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja
European Academy of Sciences and Arts / Salzburg tagja